

Heraanleg paden en herinrichting Fort van Beieren Koolkerke (Brugge)

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van Maatregelen
Bureauonderzoek – 2017C199

Eke
2019

Colofon

Opdrachtgever: Provincie West-Vlaanderen – Dienst Mobiliteit
Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold-III-laan 41
B-4200 Sint-Andries

Titel: Heraanleg paden en herinrichting Fort van Beieren
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van maatregelen - 2017C199

Status: Definitief

Datum: 2 april 2019

Auteur: B. Vermeulen

Projectcode: 2017C199

Raaproject: FVBE-01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België,
Begoniastraat 13
9810 Eke

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Begoniastraat 13
9810 Eke
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2019

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Gemotiveerd advies

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Door middel van het geleverde vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische relictten in de ondergrond van het plangebied. Het projectgebied situeert zich immers ter hoogte van een 18de-eeuws aarden fort. Daarnaast werd op het provinciaal domein van het Fort van Beieren in het verleden reeds archeologisch onderzoek verricht. Deze onderzoeken hebben aangetoond dat er archeologisch relictten uit de Vroegmoderne periode aanwezig zijn in de ondergrond van het domein.

Figuur 1: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2018, met indicatie van de naburige waterlopen (bron: Geopunt, provincie West-Vlaanderen).

1.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Zowel het landschap, het huidige reliëf als verschillende historische bronnen wijzen op de aanwezigheid van het fort. Desondanks is het domein niet erkend als archeologische site, wel als 'Beschermt Cultuurhistorisch Landschap'. Tevens is het fort zelf erkend als 'Bouwkundig Erfgoed'.

In 2009 werd het fort, samen met twee andere soortgelijke forten, in het kader van een interregionaal IVA-project archeologisch onderzocht. Met de opgedane informatie wou men het fort opnieuw inrichten en beter ontsluiten. Ter hoogte van het fort zelf werd een geofysisch en booronderzoek uitgevoerd. Tevens werd op één locatie een kleine sleuf aangelegd. Het onderzoek

wees op de aanwezigheid van de verschillende karakteristieken van een militair fort uit de Vroegmoderne Periode. Het reliëf van het fort (wallen, middenplein en dergelijke meer) werden aangelegd met verzet kleiig kreekzand. Met het sediment uit de grachten werd de binnenwal opgehoogd, in combinatie met aangevoerd zand. Ook het terreplein zal opgehoogd zijn met aangevoerd sediment. Binnen het fort werd geen hout- of muurwerk vastgesteld.¹

Op de in het westen flankerende boomgaard werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, ter hoogte van percelen A134C4 en A134N2. Er werden zes sleuven aangelegd en drie kijkvensters. In de sleuven werden verschillende sporen, structuren en vondsten aangetroffen. Het sporenbestand kon grotendeels in drie structuren of clusters ingedeeld worden, waarvan de cluster rond het zuiden van sleuven 5 en 6 toegeschreven kon worden aan het kasteelgoed van Stappens, dat zich in die omgeving bevond in de 17de eeuw. Het kasteel werd in 1609 gebouwd, in het midden van de 19de eeuw herbouwd en in 1956 afgebroken. Naast de restanten van het kasteel, werden nog twee gebouwstructuren aangetroffen. In combinatie met een deels aangetroffen gracht en het vondstmateriaal zou het kunnen gaan om twee erven. De archeologische relicten zijn goed bewaard, maar fragiel. Ze zitten vervat in een origineel loopvlak die zich onder twee sterk organische ploeglagen bevindt. Het archeologisch niveau bevindt zich tussen ca. 3,25 en 3,6 m +TAW. Er werden geen sporen aangetroffen die gelinkt konden worden aan het aarden fort uit 1704 of aan de Duitse batterij uit de Tweede Wereldoorlog die in de omgeving van het fort gesitueerd zou zijn.²

1.3 Impactbepaling

Binnen het domein van het Fort van Beieren worden een aantal nieuwe infrastructurele eenheden aangebracht. Concreet zullen volgende bouwwerkzaamheden worden ondernomen:

- De Kasteeldreef wordt vernieuwd vanaf de Gemeneweidestraat tot aan de bestaande fietsenstalling.
- Er worden nieuwe wandel- en ruiterspaden aangelegd.
- Terreinnivellering aan de inkomzone en evenementenzone.
- Het gedeeltelijk verplaatsen en nieuw aanleggen van het fietspad aan de Kasteeldreef, richting de Hoveniersstraat.
- Aanleg van brugconstructies.
- Aanleg van een 2-sporenpad langs Hoeve Strubbe en het voorzien van een tractorsluis.
- Afkoppeling van de gebouwen van Hoeve Strubbe.
- Aanleg van een beheerweg ter hoogte van het binnenplein van het fort.
- Inplanen van nieuwe wandelinfrastructuur ter hoogte van de Hoeve Strubbe.
- Leveren en plaatsen van een nieuwe fietsenstalling.
- Het installeren van een historische duiding rond het kasteel.
- Leveren en plaatsen van zitmeubilair aan de inkomzone.
- Leveren en plaatsen van een textiel luifel.

Als we de geplande werkzaamheden vergelijken met de bestaande infrastructuur op het domein, stellen we vast dat het merendeel van de nieuw geplande onderdelen samenvallen met bestaande

¹ HILLEWAERT, VAN BESSEN AND RAAKVLAKE, 2009.

² POLFLIET, SLABBINCK AND DEMEY, 2017.

elementen en dus reeds verstoorde bodemzones (zie infra; Figuur 2). Het betreft in het kader van dit dossier dus voornamelijk de uitbraak en heraanleg van bestaande wandelpaden of wegenissen. Figuur 3 en Figuur 4 zijn uitsneden uit het plan met bestaande toestand, die specifiek weergeven welke bestaande infrastructuur uit- of afgebroken en vervangen zal worden. Naast het uitbreken en vernieuwen van bestaande wandelpaden en kasseibanen worden een aantal paalvormige installaties ingepland (hekjes, infoborden, een luifel) of wordt er lokaal een boom gerooid. Tevens wordt in het zuidwesten ook een klein stukje muur opgebroken. Deze ingrepen zijn erg plaatselijk en hebben een zeer kleine bodemimpact.

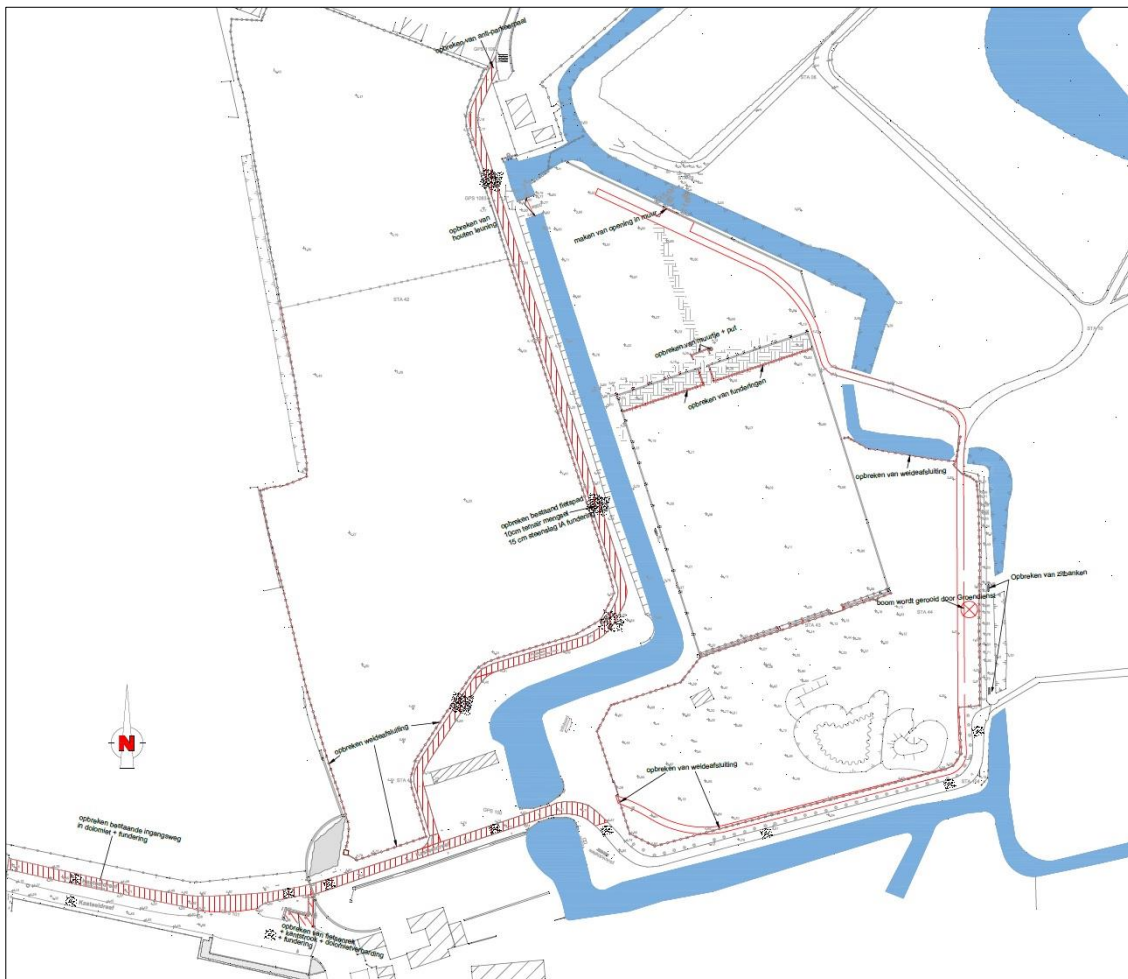
Inzake de dimensies van de geplande werkzaamheden kan gesteld worden dat deze zeer beperkt zijn in **omvang** en tevens ook sterk verspreid liggen over het domein. Het betreft als het ware geen vlakken of werkputten van relevante grootorde. Bij eventueel verder archeologisch onderzoek zal het ruimtelijk inzicht in het sporenbestand aldus zeer beperkt zijn.

Figuur 2: Gegeorefereerd grondplan van de huidige situatie van het provinciedomein, geprojecteerd op de GRB-kaart en met indicatie van de zones die deel uitmaken van het projectgebied (bron: provincie West-Vlaanderen, Geopunt).

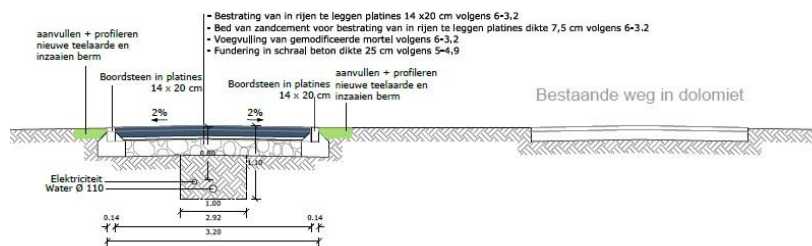
Figuur 3: Uitsnede van de noordoostelijke zone van het plangebied uit het opmetingsplan van de bestaande toestand en met aanduiding van de geplande uitbraakwerkzaamheden (bron: provincie West-Vlaanderen).

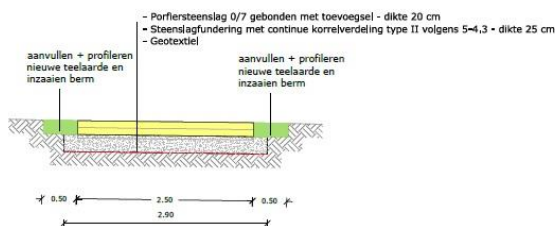
Figuur 4: Uitsnede van de zuidwestelijke zone van het plangebied uit het opmetingsplan van de bestaande toestand en met aanduiding van de geplande uitbraakwerkzaamheden (bron: provincie West-Vlaanderen).

Daarnaast zijn ook de **dieptes** van alle bodemingrepen eerder beperkt. Voor de aanleg van de wandelpaden zal de fundering ca. 30-45 cm onder maaiveld aangelegd worden. De toegangsweg in het zuidwesten zal ca. 54,5 cm diep reiken. Onder deze weg, evenals het geplande 2-sporenpad en het centrale wandelpad op het fort zullen nutsleidingen aangelegd worden. Daarvoor wordt een smalle sleuf gegraven van ca. 110 cm diep. Rekening houdend met dat er reeds funderingen aanwezig zijn van de huidige wandelpaden en de recente herprofileringen van het fort, zal er vermoedelijk weinig tot geen onverstoorde bodem geraakt worden in deze zones. Indien er onverstoorde bodemopbouw geraakt zou worden, in bijvoorbeeld de sleuf voor de nutsleidingen, zal deze werkput veel te beperkt zijn in oppervlak om archeologisch representatief te zijn.

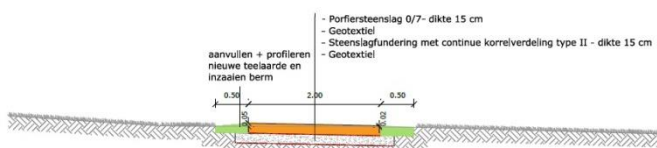
Typeprofiel AA
schaal 1/50

Typeprofiel BB
schaal 1/50

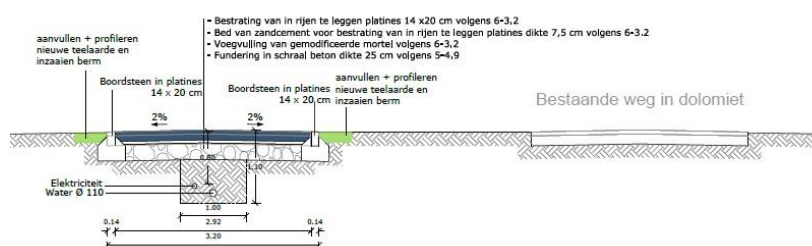

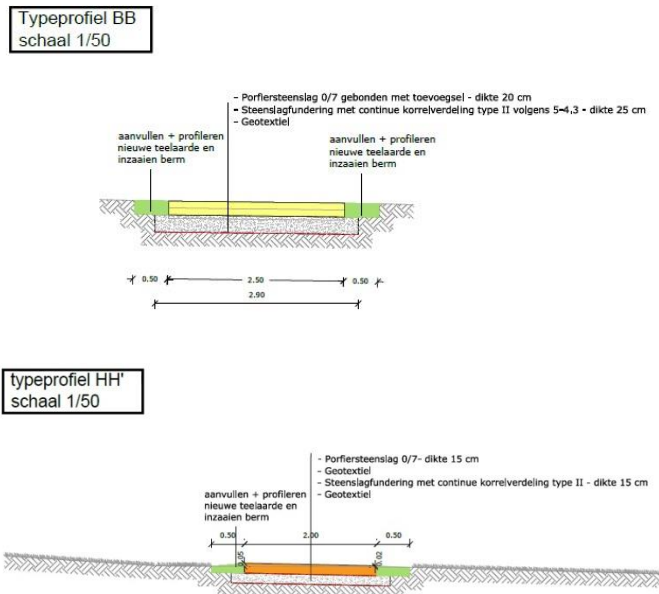
typeprofiel HH'
schaal 1/50

Figuur 5 geeft de profielweergaves van enkele van de geplande paden weer.

Typeprofiel AA
schaal 1/50

Figuur 5: Typeprofielen AA-BB-HH', uitgezet respectievelijk dwars door de toegangsweg met platines (ZO) en twee types wandelpaden uit porfiersteenslag (ZO en NW) (bron: Provincie West-Vlaanderen).

Evenals, met een vaststelling van het archeologisch niveau vanaf een diepte van ca. 48 - 55 cm onder maaiveld, zal dit vermoedelijk op de locatie van bestaande infrastructuur, reeds aangetast of vernietigd zijn. De diepste bodemingreep zal plaatsvinden in functie van de aanleg van een houten brug over één van de waterlopen. Deze bodemingreep reikt 195 cm ten opzichte van het bestaande maaiveld, maar zal echter plaatsvinden in een bestaande gracht. Aangezien een groot deel van de grachten van het fort in de Moderne Tijd hergeprofileerd (lees: uitgeschept en deels heraangelegd) zijn, in het kader van het opwaarderen van het domein en de oorspronkelijke sites, wordt er niet verwacht dat er in deze sectie van de gracht oorspronkelijke archeologische opvallingslagen aangesneden zullen worden. Ook hier wordt de impact op archeologie minimaal geacht.

Samenvattend kan er gesteld worden dat het projectgebied zich bevindt ter hoogte van een gekende archeologische site, maar dat er een **zeer lage kans is op het aantreffen/aansnijden** van daartoe bijhorende **archeologische relictten binnen de dimensies van de geplande werkzaamheden**. Zoals gesteld zijn de geplande werkzaamheden te beperkt in ruimte en diepte om relevant archeologische, ruimtelijke kennis op te leveren. Ook de sterke verspreidingsgraad van de geplande ingrepen en het grotendeels samenvallen met bestaande bodemverstoringen zijn hierbij belangrijke factoren. Verder onderzoek naar dergelijke archeologische relictten zal met de huidige beperkte bodemdimensies geen extra, relevante kennis opleveren met betrekking tot de vooropgestelde vragen (meer specifiek rurale bewoning in de Vroegmoderne periode voor de aanleg van 18de-eeuws fort, of structuren verband aan het fort). Daarom wordt er **geen verder archeologisch onderzoek** geadviseerd. Er wordt dus geen Programma van Maatregelen opgesteld.

2 Programma van Maatregelen

Niet van toepassing.

Ondanks dat er geen verdere maatregelen voorzien zijn, wordt er wel gewezen op de **meldingsplicht** die geldt bij de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.

3 Bibliografie

HILLEWAERT, B., VAN BESSEN, E. AND RAAKVLAK (2009) *Archeologisch vooronderzoek op het Fort van Beieren, Verbrand Fort en het Fort Sint-Donaas*. Brugge.

POLFLIET, B., SLABBINCK, F. AND DEMEY, D. (2017) *Fort van Beieren (Brugge, West-Vlaanderen). Vooronderzoek met ingreep in de bodem (fase 1). Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek*.